

Briuselis, 2020 03 10
COM(2020) 93 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Kliūčių bendrojoje rinkoje nustatymas ir šalinimas

{SWD(2020) 54 final}

Ivadas

1985 m. birželio mėn., t. y. prieš 35 metus, Europos Komisija pristatė Europos Vadovų Tarybai Baltąją knygą dėl bendrosios rinkos sukūrimo. Žinia buvo aiški: ryžtingiau siekti tikros integracijos, įgyvendinant Romos sutarties užmojus, arba rinktis vidutiniškumą, leidžiant Europai tapti tik laisvosios prekybos zona.

ES pasirinko glaudesnę integraciją, tad šiandien esame didžiausia pasaulyje bendroji rinka, turinti daugiau kaip 447 mln. vartotojų ir 56 mln. darbo vietų, kurios priklauso nuo prekybos bendrojoje rinkoje.

Pasiekusi tokį mastą ir integracijos lygį bendroji rinka įtvirtino ES padėtį ir įtaką pasaulyje. Šios rinkos principais, vertybėmis ir standartais yra grindžiamas ES vadovaujamas ir aktyvus vaidmuo užtikrinant taisyklėmis grindžiamą pasaulinę tvarką ir vienodas sąlygas ES ir užsienyje.

Šiuo metu Europa rodo pavyzdį įgyvendindama dvejopą perėjimo procesą – siekdama neutralaus poveikio klimatui ir skaitmeninės lyderystės. Šiomis aplinkybėmis vienu iš pagrindinių ateinančio penkmečio Komisijos prioritetų taps bendrosios rinkos modernizavimas ir stiprinimas.

Nors bendrojoje rinkoje pasiekta realių laimėjimų, įmonės ir vartotojai vis dar praneša apie daugybę kliūčių. 2018 m. spalio mėn. per baigiamąjį Europos įmonių parlamento posėdį kone 70 proc. įmonių, paklausus jų nuomonės, ar bendroji rinka pakankamai integruota, atsakė neigiamai.

Šis komunikatas grindžiamas kasdien bendrąja rinka besinaudojančių įmonių ir vartotojų (toliau – naudotojai) patirtimi ir nuostatomis, kaip atskaitos tašku likusioms esminėms ir vienu, ir kitų kelyje pasitaikančioms kliūtims tarpvalstybinei veiklai.

Remiantis dviejose ataskaitose paskelbtais duomenimis¹, šiame komunikate aprašomos trylika naudotojų požiūriu pagrindinių kliūčių. Jame parodoma, kad kliūtys yra ne tik reglamentuojamojo ar administracinio, bet ir praktinio pobūdžio. Praktikoje ES veikianti įmonė ar vartotojas dažnai vienu metu susiduria su keliomis kliūtimis. Galiausiai dėl šios padėties labiausiai nukenčia mažosios ir vidutinės įmonės (MVI) ir specialistai.

Visi europiečiai turi teisę į geriausią ir plačiausią prekių, paslaugų, užimtumo ir verslo galimybių pasiūlą, kokia tik yra įmanoma bendrojoje rinkoje, ir niekas jiems neturėtų trukdyti ja naudotis.

Siekiant suteikti galimybę ateityje imtis priemonių ir ES, ir valstybių narių lygmenimis, komunikate nurodomos penkios pagrindinės šių kliūčių priežastys: reglamentavimo galimybės ES ir nacionaliniu lygmenimis, teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę, įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas, administraciniai valstybių narių gebėjimai ir praktika, bendra verslo ir vartotojų aplinka ir su viešąja politika nesusijusios pagrindinės priežastys, tokios kaip kalba ar kultūra. Be kita ko, svarbūs ir sunkumai, susiję su bendra verslo ir vartotojų aplinka, nes jie vienodai veikia vidaus naudotojus ir naudotojus iš kitų valstybių narių.

2019 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba paragino ES ir valstybes nares pašalinti likusius nepagrįstus trukdžius bendrajai rinkai, kartu pažymėdama, kad neturėtų būti sukurta jokių naujų kliūčių.

¹ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Verslo kelionė bendrojoje rinkoje: praktiniai trukdžiai ir kliūtys“; Komisijos vartotojų sąlygų rezultatų suvestinė „Vartotojai bendrojoje rinkoje“ (2019 m. leidimas).

Šiame komunikate nurodomos kliūtys ir jų pagrindinės priežastys turės būti šalinami imantis įvairių priemonių tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis, tokių kaip viešojo administravimo skaitmeninimas ir geresnė komunikacija siekiant padėti naudotojams imtis veiklos, prireikus nauji ir patobulinti ES teisės aktai, geresnis įgyvendinimas ir galiausiai vykdymo užtikrinimas.

Viena iš pagrindinių veiksmų sričių – vykdymo užtikrinimas – aptariama komunikate „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“², kuriame išdėstomi Komisijos prioritetai siekiant atnaujinti partnerystę su valstybėmis narėmis.

Šiandien paskelbtoje Naujoje Europos pramonės strategijoje³ pabrėžiama, kad stipri, integruota bendroji rinka yra atspirties taškas ir ES pramonės konkurencingumui užtikrinti būtina sąlyga. Kad bendroji rinka būtų naudinga visiems, ES teisės aktais nustatomos bendros taisyklės, kuriomis siekiama šalinti kliūtis ir palengvinti prekių ir paslaugų judėjimą visoje ES, kartu apsaugant vartotojus. Toje ataskaitoje taip pat nurodoma, kad, neišnaudojus visų bendrosios rinkos galimybių, greičiausiai nukentės ribotus išteklius turinčios MVĮ ir piliečiai. Visų pirma startuoliams ir labai novatoriškoms MVĮ bus sudėtinga tapti tarptautiniu mastu konkurencingomis įmonėmis. Be to, šiandien buvo priimta tvarios ir skaitmeninės Europos MVĮ strategija⁴, o ja nustatomos papildomos tikslinės priemonės, kuriomis siekiama padėti MVĮ geriau pasinaudoti bendrosios rinkos galimybėmis.

Šis komunikatas taip pat susijęs su Europos semestru, kurio metu rūpesčių nuolat kelia reglamentavimo ir administracinės naštos šalinimas, ir su ES lygmeniu taikomomis geresnio reglamentavimo priemonėmis.

Bendrosios rinkos pritaikymas prie šiandienos iššūkių yra plataus užmojo tikslas, o geresnis bendrosios rinkos veikimas išlaisvintų neišnaudotą ekonominį potencialą. Neseniai atnaujintoje Europos Parlamento ES veiksmų nebuvimo kaštų ataskaitoje⁵ apskaičiuota, kad likusių kliūčių visapusiškai veikiančiai bendrajai prekių ir paslaugų rinkai pašalinimo nauda iki 2029 m. galėtų siekti 713 mlrd. EUR.

Už tai, kad bendroji rinka teiktų naudos kartu atsakingos Komisija ir valstybės narės. ES bendrosios rinkos vientisumo apsauga nuo išorės iššūkių yra ne mažiau svarbi nei vidaus stiprinimo priemonės. Komisija yra pasirengusi dėti daugiau pastangų ir padėti valstybėms narėms kurti lūkesčius tenkinančią bendrąją rinką.

I. NAUDOTOJO POŽIŪRIS. KLIŪTYS, APIE KURIAS PRANEŠAMA DAUGIAUSIAI

Šis komunikatas grindžiamas dviem Komisijos ataskaitomis⁶. Pirmoji skelbiama tuo pačiu metu kaip ir šis komunikatas, o joje dėmesys sutelkiamas į įmonių pranešamus praktinius trukdžius ir kliūtis bendrajai rinkai. Joje remiamasi šaltiniais, kuriuose apžvelgiamos įmonių, ketinančių vykdyti veiklą bendrojoje rinkoje arba ją jau vykdančių, nuostatos. Tie šaltiniai – tai, be kita ko, įmonių apklausų, duomenų bazių ir tyrimų duomenys. Be to, siekiant susidaryti išsamesnį vaizdą apie įvairius trukdžius, buvo konsultuotasi su prekybos rūmais. Tyrimas taip pat grindžiamas Komisijos tarnybų patirtimi.

²COM(2020) 94, 2020 3 10

³COM(2020) 102, 2020 3 10

⁴COM(2020) 103, 2020 3 10

⁵[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631745/EPRS_STU\(2019\)631745_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631745/EPRS_STU(2019)631745_EN.pdf)

⁶ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Verslo kelionė bendrojoje rinkoje: praktiniai trukdžiai ir kliūtys“; Komisijos vartotojų sąlygų rezultatų suvestinė „Vartotojai bendrojoje rinkoje“ (2019 m. leidimas).

Jeigu trukdis yra įtrauktas į šią ataskaitą, reiškia, jog didelė dalis apklaustų įmonių ir (arba) įvairių šaltinių jį mini nuolat. Antroji ataskaita – 2019 m. lapkričio mėn. paskelbta ES vartotojų sąlygų rezultatų suvestinė – grindžiama pamatiniu vartotojų požiūriu į tarpvalstybinę prekybą tyrimu. Abiejose ataskaitose, kuriomis nesiekama išsamumo, pateikiama glausta naudotojų požiūriu į kliūtis bendrojoje rinkoje apžvalga.

Remiantis šiose dviejose ataskaitose pateiktais įrodymais, šiame komunikate dėmesys pirmiausia sutelkiamas į trylika didžiausių kliūčių tarpvalstybinei veiklai, apie kurias daugiausiai praneša įmonės (tarpvalstybinės prekybos arba įsisteigimo srityje) ir vartotojai (tarpvalstybinio prekių arba paslaugų įsigijimo srityje).

Nurodytos kliūtys atspindi pagrindinius įmonių ir vartotojų veiklos bendrojoje rinkoje etapus, kaip matyti iš tolesnio langelio.

Pagrindiniai verslo veiklos etapai: tarpvalstybiniam sandoriui (ir (arba) plėtrai) parengti reikalingos informacijos rinkimas; gaminių arba paslaugų pardavimo reikalavimų vykdymas; rinkodara ir pardavimas; tiekimas (teikimas); veikla po pardavimo ir ginčų sprendimas; mokesčiai; verslo steigimas (papildomi etapai įsteigiant įmonę); darbuotojų įdarbinimas; investavimas ir finansavimas.

Pagrindiniai vartotojų veiklos etapai: informacijos apie gaminį ir (arba) paslaugą rinkimas; įsigijimas; mokėjimas; susitarimas dėl tiekimo (teikimo); veikla po pardavimo ir ginčų sprendimas.

Tarpvalstybiniam sandoriui ir (arba) plėtrai reikalingos informacijos rinkimas

1. Įmonės praneša, jog joms sunku gauti informacijos ne tik apie rinkos teikiamas galimybes ir potencialius verslo partnerius, bet ir apie atitinkamus teisės aktų reikalavimus.

Neseniai atlikto tyrimo duomenimis⁷, 31 proc. eksportuojančių MVĮ ir 21 proc. neeksportuojančių MVĮ nurodo, kad verslo partnerių paieška kitoje valstybėje narėje yra viena iš kliūčių verslo veiklai bendrojoje rinkoje. Be to, atitinkamai 22 proc. ir 11 proc. teigia nežinančios, kur ieškoti informacijos apie rinkos teikiamas potencialias galimybes. Europos prekybos rūmai taip pat nurodė, kad prieigos prie informacijos apie taisykles ir reikalavimus nebuvimas yra trečia pagal svarbą kliūtis bendrajai rinkai, apie kurią jiems pranešė 69 proc. narių⁸. Kito neseniai atlikto tyrimo, kuriame daugiausia dėmesio skirta penkių didžiausių ES valstybių ekonomikai, duomenimis, informacijos apie privalomas taisykles trūkumas penkiose didžiausiose valstybėse narėse kelia kliūčių 31 proc. neeksportuojančių MVĮ ir 9 proc. eksportuojančių MVĮ⁹.

⁷ Europos politikos studijų centras *Hidden Treasures: Mapping Europe's sources of competitive advantage in doing business*, 2019 m. (ataskaita *Hidden Treasures*)

⁸ Eurochambres *Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions*, 2019 m.

⁹ Europos politikos studijų centras *Hidden Treasures: Mapping Europe's sources of competitive advantage in doing business*, 2019 m. (ataskaita *Hidden Treasures*)

Prekių arba paslaugų pardavimo reikalavimų ir procedūrų vykdymas

2. Įmonės praneša, jog susiduria su veiklą apsunkinančiomis ir sudėtingomis prekių arba paslaugų pardavimo kitoje valstybėje narėje administracinėmis procedūromis.

Kelių neseniai atliktų tyrimų medžiagoje ne kartą nurodyta, kad bendrojoje rinkoje „sudėtingos administracinės procedūros“ yra vienas iš didžiausių trukdžių įmonėms, visų pirma MVI. Be kita ko, paslaugų sektoriuje dažnai minimos darbuotojų komandiravimo į kitą valstybę narę procedūros, kurias kliūtimi laiko 58 proc. neseniai Europos prekybos rūmų atliktame tyrime¹⁰ dalyvavusių respondentų. 22 proc. respondentų, dalyvavusių Suomijos prekybos organizacijos atliktame tyrime¹¹, nuomone, tai yra didelis arba labai didelis trukdis. 2018 m. užregistruota 10 proc. SOLVIT verslo bylų, kurios yra susijusios su sunkumais darbuotojų komandiravimo srityje¹².

Nors Europos elektroninių ryšių kodeksu pašalinti įvairūs ilgalaikiai tinklo diegimo trukdžiai, įskaitant galimybę laiku užtikrinti dažnių spektrą 5G ryšiui, trukdžių vis dar esama. Daugelyje paslaugų sektorių, įskaitant elektroninių ryšių, profesinių paslaugų ir statybos sektorius, pranešama apie sudėtingas ir (arba) veiklą apsunkinančias leidimų ir (arba) licencijų išdavimo procedūras. Pranešamos apie konkrečias problemas įmonės minėjo, jog trūksta elektroninių procedūrų, taikomi sudėtingi dokumentacijos reikalavimai (įskaitant vertimų ir kopijų tvirtinimą), dideli mokesčiai arba ilgi institucijų sprendimų priėmimo terminai. Pavyzdžiui, elektroninių ryšių tinklus, įskaitant 5G, diegiančios ir susijusios paslaugas teikiančios įmonės susiduria su įvairiais sunkumais (su veiklą apsunkinančiomis administracinėmis procedūromis, kai siekia gauti statybos leidimus; dideliais mokesčiais, kurie yra susiję su investicijų poreikiais, visų pirma dėl dažnių spektro paskyrimo; prieigos problemomis ir informacijos apie esamą fizinę infrastruktūrą, pavyzdžiui, kabelių kanalus ar stulpus, stoka ir kt.). Dėl to elektroninių ryšių tinklų diegimas lėtėja, brangsta ir nėra toks efektyvus, nors tai yra itin svarbu bendrosios skaitmeninės rinkos plėtrai¹³.

3. Įmonės skundžiasi dėl nevienodų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose sąlygų.

Nepaisant viešųjų pirkimų skaitmeninimo, įmonėms kyla nuolatinių problemų dėl skaidrumo stokos ir galimo diskriminacinio, nepropocingo arba neobjektyvaus perkančiųjų organizacijų požiūrio. Neseniai atlikto tyrimo duomenimis, 38 proc. įmonių kaip kliūtį įvardijo „nenuspėjamą viešųjų pirkimų praktiką“¹⁴. Šią susirūpinimą keliančią problemą patvirtina ES lygmeniu surinkti duomenys. Nors apskritai procentinė skelbimų apie viešuosius pirkimus dalis ES išaugo, skirtingose valstybėse narėse ji gerokai skiriasi: kai kuriose iš jų ši dalis vis dar mažesnė nei apskaičiuotas atitinkamų viešųjų pirkimų rinkų dydis. Be to, 2009–2018 m. padaugėjo konkursų, kuriuose gaunamas tik vienas pasiūlymas, dalis; 2018 m. ji siekė 35 proc.¹⁵

¹⁰Eurochambres Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions, 2019 m.

¹¹Suomijos pramonininkų konfederacija

¹²2018 m. bendrosios rinkos rezultatų suvestinė

https://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/solvit/index_en.htm

¹³Šiuo klausimu žr. toliau pateiktą pagrindinę priežastį Nr. 1.

¹⁴Eurochambres Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions, 2019 m.

¹⁵2019 m. bendrosios rinkos veikimo rezultatų ataskaita, SWD (2019) 444 final

4. Įmonės praneša apie neveiksmingumą, kurio priežastis – papildomi techniniai reikalavimai, standartai ir kitos taisyklės, taikomi nacionaliniu lygmeniu tam tikruose sektoriuose (vietoje ES reikalavimų)

Neseniai atlikto tyrimo duomenimis, iki 71 proc. MVĮ, bandžiusių pasinaudoti galiojančia tarpusavio nesuderintų prekių pripažinimo sistema¹⁶, sulaukė sprendimų, kuriais joms uždrausta patekti į rinką¹⁷.

Problemų taip pat kyla ES teisės aktais suderintose srityse. Neseniai atlikto Nyderlandų tyrimo ataskaitos duomenimis, 18 proc. savarankiškai dirbančių asmenų kaip trukdį įvardijo „skirtingus techninius standartus“¹⁸. Pavyzdžiui, pramoninių mašinų ir (arba) statybos produktų sektoriuose ypač didelį susirūpinimą kelia nepagrįstas papildomas ženklavimas, taisyklės ir reikalavimai, taikomi prekėms, kurios jau atitinka suderintus teisės aktus. Elektroninių ryšių sektorius – dar vienas, kuriame panašu, kad kliūčių daugiausiai kyla dėl valstybės narėse taikomų netinkamų arba nenuoseklių taisyklių (pavyzdžiui, dėl taikomų skirtingų balso skambučių užbaigimo tarifų)¹⁹. Veiksmų ateityje reikės imtis ir siekiant užtikrinti, jog ir vėl nekiltų jau pašalintos kliūtys (pavyzdžiui, susijusios su tarptinkliniu ryšiu).

5. Paslaugų sektoriaus įmonės nuolat praneša apie problemas, susijusias su tam tikrai veiklai arba profesijoms nustatytais patekimo į rinką ir vertimosi jomis reikalavimais.

Plėsdami veiklą bendrojoje rinkoje (teikdami tarpvalstybines paslaugas ir (arba) steigdami įmones kitose valstybėse narėse) paslaugų teikėjai dažnai turi laikytis bendrųjų arba konkretiems sektoriams taikomų reikalavimų. Pavyzdžiui, susijusias taisykles galima suskirstyti į šias dvi pagrindines kategorijas: i) patekimo į rinką taisyklės (patekimo į rinką reikalavimai) ir ii) verslo etikos teikiant paslaugą taisyklės (veiklos vykdymo reikalavimai).

Įmonės nuolat pabrėžia, kad šie nacionaliniai paslaugų teikimo reikalavimai yra didelis trukdis. 71 proc. neseniai Europos prekybos rūmų atlikto tyrimo dalyvių nurodė, kad minėtos kliūtys yra didelės arba labai didelės (atitinkamai 81 proc. ir 60 proc. paslaugų teikėjų ir gaminių gamintojų). Visų pirma nustatyta, kad patekimo į rinką ir veiklos vykdymo reikalavimai yra didelės kliūtys daugelio reglamentuojamųjų profesijų atstovams (pavyzdžiui, apskaitininkams, mokesčių konsultantams, auditoriams, statybų sektoriaus profesijų atstovams, architektams ir inžinieriams, teisininkams ar intelektinės nuosavybės teisių saugotojams) ir mažmeninių paslaugų teikėjams. Kalbant apie reglamentuojamąsias profesijas, patekimo į rinką reikalavimai yra susiję su tokiais klausimais kaip galimybė užsiimti priskirta veikla (būtina turėti specialią kvalifikaciją ir laikytis kitų sąlygų, pavyzdžiui, privalomos narystės profesinėje organizacijoje) ir leidimų išdavimo reikalavimai. Veiklos vykdymo reikalavimai apima reklamos apribojimus, teisinę formą ar akcijų valdymo apribojimus, draudimus užsiimti bendra profesine veikla arba draudimo reikalavimus. Mažmeninės prekybos įmonės gali susidurti su neproporcingomis fizinių parduotuvių steigimo ir kasdienės veiklos taisyklėmis, pavyzdžiui, su taisyklėmis dėl parduotuvių vietų ar parduodamų produktų asortimento, taip pat dėl pardavimo skatinimo ir nuolaidų apribojimų.

¹⁶ES teisės aktais nesuderintomis prekėmis laikomi, pavyzdžiui, tekstilės gaminiai, avalynė, vaikų priežiūros prekės, juvelyriniai dirbiniai, stalo reikmenys ar baldai.

¹⁷Žr. toliau pateiktą pagrindinę priežastį Nr. 2.

¹⁸Nyderlandų ekonomikos ministerija, Nyderlandų eksporto agentūra *Doing Business in Europe*, 2018 m.

¹⁹Šiuo klausimu žr. toliau pateiktą pagrindinę priežastį Nr. 1.

Iš esmės šios problemos aptariamose Europos semestro konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose. Kai kurioms valstybėms narėms skirtose rekomendacijose aiškiai siūloma panaikinti reglamentavimo ir administracinę našą, susijusią su profesinėmis paslaugomis ir mažmenine prekyba. Komisija taip pat parengė ribojimo rodiklius, ypatingą dėmesį skirdama tam tikrų profesijų ir mažmeninės prekybos reglamentavimui. Rezultatai taip pat rodo, kad įmonės susiduria su kliūtimis.

Tarpvalstybinis prekių arba paslaugų pirkimas

6. Vartotojai ir įmonės teigia susiduriantys su atvejais, kai jų prašymai leisti dalyvauti tarpvalstybinio prekių ar paslaugų pirkimo procedūroje yra atmetami arba nukreipiami kitur.

Prieš įsigaliojant Geografinio blokavimo reglamentui²⁰ viena iš dažniausiai vartotojų pranešamų tarpvalstybinio apsipirkimo internetu problemų buvo susijusi su geografiniu blokavimu²¹. Panašu, kad įsigaliojus Geografinio blokavimo reglamentui padėtis pagerėjo²²: per neseniai atliktą tyrimą²³ patikrinus 200 svetainių, tik 14 iš jų (neteisėtai) nukreipdavo vartotojus be jų sutikimo. Tačiau tai nereiškia, kad visi su tarpvalstybine prekyba susiję sunkumai išnyko. Pranešama apie 53 atvejus, kai vartotojai nebuvo informuoti apie tai, kad jų pirkinių negalima pristatyti į šalis, kuriose prekiautojas vykdo veiklą. Be to, greitosios „Eurobarometro“ apklausos Nr. 477b²⁴ duomenimis, iš esmės dėl geografinio blokavimo praktikos tarpvalstybinė prieiga prie audiovizualinio turinio dažnai negalima (tokių atvejų yra maždaug pusė)²⁵. Tai, kad turinio kūrėjai ir (arba) teisių turėtojai tarpvalstybinę prieigą prie turinio riboja autoriniu licencijavimo susitarimu, irgi kelia susirūpinimą. Šiomis aplinkybėmis netrukus bus priimta Geografinio blokavimo reglamento vertinimo ataskaita.

Retkarčiais įmonės taip pat susiduria su atvejais, kai negali įsigyti prekių iš pasirinktos šalies. Mažmenininkai skundžiasi, kad šiais teritoriniais tiekimo suvaržymais tiekėjai jiems sudaro galimybę pirkti tik nacionalinėje rinkoje. Dėl tokios praktikos, kuri gali neatitikti konkurencijos teisės aktų, bendrajai rinkai gresia susiskaidymas, o tai kenktų ir vartotojams, ir įmonėms.

7. Vartotojai praneša, kad mažėja pasitikėjimas tarpvalstybiniu apsipirkimu internetu.

Pasitikėjimas tarpvalstybiniu apsipirkimu internetu, palyginti su apsipirkimu internetu atskirose šalyse, nuo 2012 iki 2018 m. nesumažėjo. Tai faktas, nežiūrint to, kad apsipirkimo internetu mastas akivaizdžiai išaugo, visų pirma ES viduje internetu apsiperkančių vartotojų dalis, nuo 2012 m. iki 2018 m. kone padvigubėjusi (atitinkamai 11 ir 21 proc.) (o nuo 2012 m. apsipirkimas internetu savo šalyje išaugo nuo 40 iki 52 proc.²⁶). Vartotojai vis dar labiau dvejoja, kai ketina pirkti internetu kitoje ES šalyje registruotoje svetainėje (48 proc.), nei savo šalyje registruotoje svetainėje (72 proc.). 2012 m. abu šie skaičiai buvo 15 procentinių punktų mažesni. Vartotojai nepakankamai žino ir nėra

²⁰ 2018 m. vasario 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/302 dėl nepagrįsto geografinio blokavimo ir kitų formų diskriminavimo dėl klientų pilietybės, gyvenamosios vietos arba įsisteigimo vietos vidaus rinkoje problemos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 2006/2004 ir (ES) 2017/2394 ir Direktyva 2009/22/EB (Tekstas svarbus EEE).

²¹ Žr. toliau pateiktą pagrindinę priežastį Nr. 5.

²² Reglamentas (ES) 2018/302 dėl nepagrįsto internetinės ir neinternetinės prekybos diskriminavimo dėl klientų pilietybės, gyvenamosios vietos arba įsisteigimo vietos vidaus rinkoje problemos sprendimo. Reglamentas bus naudingas „klientams“ – tiek vartotojams, tiek įmonėms, kurios įsigyja prekių ar paslaugų kaip galutiniai naudotojai.

²³ Bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje tinklo patikra https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_20_156

²⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/flash-eurobarometer-study-intra-eu-communications>

²⁵ Tokiam turiniui Geografinio blokavimo reglamentas netaikomas.

²⁶ Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinio direktorato „Vartotojų sąlygų rezultatų suvestinė“ (2019 m. leidimas), p. 66.

pakankamai informuoti apie suderintų vartotojų apsaugos taisyklių taikymą ir apie tai, kad esama tarpvalstybinių teisių gynimo priemonių. Todėl jie ilgiau dvejoja prieš imdamiesi ieškoti internete geresnių pasiūlymų kitose šalyse.

8. Vartotojai patenka į tarpvalstybinio sukčiavimo pinkles.

ES maždaug 56 proc. apklaustų vartotojų pranešė, kad per pastaruosius dvejus metus buvo patekę į sukčių arba apgavikų pinkles²⁷. Apie tam tikras apgaulės (kurių geografinė kilmė yra nežinoma), kai, pavyzdžiui, dalyvaujančių vartotojų prašoma sumokėti už laimėjimą, pranešama daugiausiai (su tokiais apgaulėmis susidūrė ir prekyautojų kilmės nustatyti negalėjo 9 proc. vartotojų)²⁸. Ši statistika rodo, jog būtina gerinti ir stiprinti administracinę ir baudžiamąją bendradarbiavimą ES, kad už vartotojų teisės aktų vykdymo užtikrinimą atsakingos institucijos galėtų kovoti su dabartinės ekonomikos sąlygomis kylančiomis problemomis, įskaitant tarpvalstybinius atvejus²⁹.

Tarpvalstybinis prekių tiekimas ir paslaugų teikimas

9. Įmonės praneša susiduriančios su veiklą apsunkinančiomis procedūromis, kurių priežastis – mokesčių sistemų ir administravimo institucijų veiklos skirtumai

Mokesčių suderinimo trūkumai tebėra vienas iš pagrindinių trukdžių, su kuriais susiduria tarpvalstybinę veiklą vykdančios įmonės. Reikėtų pasistengti daugiau siekiant mažinti mokesčių sistemų skirtumus ir Taryboje persvarstyti vienbalsiškumo reikalavimą. 2017 ir 2018 m. Europos MVĮ metinės ataskaitos duomenimis³⁰, 63 proc. MVĮ teigia, jog „užsienyje taikomo apmokestinimo klausimai yra pernelyg sudėtingi“, ir nurodo, kad tai yra kliūtis eksportui (ir įmonės steigimui). Naujausiose Nyderlandų ir Suomijos verslo organizacijų ataskaitose³¹ pabrėžiama, kad dėl pridėtinės vertės mokesčio (PVM) prievolės laikymosi vienas iš penkių respondentų kyla kliūčių vystyti verslą bendrojoje rinkoje. Šis faktas patvirtintas Komisijos ataskaitoje, kurioje daroma išvada, kad plečiant tarpvalstybinę veiklą didėja ir PVM prievolių vykdymo išlaidos³². Panaši padėtis susiklostė ir dėl įmonių pajamų apmokestinimo prievolės išlaidų³³. Kaip ir atskirose šalyse, MVĮ kyla didesni iššūkiai nei didelėms bendrovėms. Atlikus tyrimą apskaičiuota, kad didelėse įmonėse tiesioginių mokesčių prievolių vykdymo išlaidos sudaro apie 2 proc. sumokėtų mokesčių, o MVĮ – apie 30 proc.³⁴ Kito tyrimo³⁵ dėl santykinės tiesioginių ir netiesioginių mokesčių prievolių vykdymo naštos devyniolikoje ES valstybių narių duomenimis, mokesčių prievolių vykdymo išlaidoms padengti MVĮ panaudoja 2,5 proc. savo apyvartinių lėšų, o didelėse įmonėse šios išlaidos sudaro tik 0,7 proc. apyvartos³⁶.

²⁷ Komisijos apklausa „Europiečių požiūris į kibernetinį saugumą“, specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 499, 2020 m. sausio 29 d.

²⁸ Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinis direktoratas „Vartotojų sąlygų rezultatų suvestinė“ (2019 m. leidimas), p. 34.

²⁹ Žr. toliau pateiktą pagrindinę priežastį Nr. 3.

³⁰ Europos Komisijos 2017–2018 m. Europos MVĮ metinė ataskaita

³¹ Nyderlandų ekonomikos ministerija, Nyderlandų eksporto agentūra, *Doing Business in Europe* (2018 m.) ir Suomijos pramonininkų konfederacija.

³² <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0ed32649-fe8e-11e8-a96d-01aa75ed71a1>

³³ Remiantis 2016 m. bendros konsoliduotosios pelno mokesčio bazės poveikio vertinimu (https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/swd_2016_341_en.pdf).

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0ed32649-fe8e-11e8-a96d-01aa75ed71a1>

³⁴ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/tax_survey.pdf

³⁵ KPMG-GFK (2018 m.), *Study on tax compliance costs for SMEs*. Europos Komisijos užsakymu atliktas tyrimas, Europos Komisijos konkursas Nr. EASME/COSME/2015/004

³⁶ Žr. toliau pateiktą pagrindinę priežastį Nr. 1.

Kliūtys po pardavimo

10. Įmonės praneša, kad kyla su komercinių ir (arba) civilinių ginčų sprendimu ir mokesčių surinkimu susijusių problemų.

Neseniai atlikto Europos prekybos rūmų tyrimo duomenimis³⁷, „skirtinga sutartinė ir (arba) teisinė praktika“, apie kurią pranešė 66 proc. respondentų, tarp trukdžių prekybai bendrojoje rinkoje užima penktą vietą. Remiantis naujausiais Eurostato duomenimis³⁸, vartotojams internetu prekes ir paslaugas parduodantys mažmenininkai nurodė patyrę gerokai daugiau tarpvalstybinės prekybos internetu sunkumų nei prekiaudami internetu apskritai (atitinkamai 58 ir 38 proc.). Kiti neseniai Komisijos gauti duomenys³⁹ rodo, kad iš 10 internetu prekiaujančių mažmenininkų daugiau nei 3 mano, kad „potencialiai didesnės tarpvalstybinių ginčų ir skundų sprendimo išlaidos“ (beveik 35 proc.) apsunkina pardavimą internetu vartotojams iš kitų ES šalių. Problemų tebekyla dėl informacijos stygiaus: kone pusė rengiant 2019 m. Vartotojų sąlygų rezultatų suvestinę apklaustų mažmenininkų pareiškė nežinantys apie alternatyvaus ginčų sprendimo įstaigas savo šalyse⁴⁰.

Verslo steigimas kitoje valstybėje narėje

11. Įmonės praneša, kad kyla su verslo veiklos registracija kitoje valstybėje narėje susijusių problemų

Iš devynių prekybos rūmų, Komisijai išreiškusių savo narių susirūpinimą dėl tarpvalstybinės prekybos, penki pranešė apie problemas, susijusias su verslo veiklos registravimu ES, daugiausia kylančias registruojant bendrovę internetu. Neseniai Nyderlandų institucijų surengtas verslo veiklos ES tyrimas⁴¹ šią nuomonę patvirtino – tą pačią problemą nurodė 27 proc. respondentų. Regis, Komisijos duomenys taip pat patvirtina šią nuomonę. Remiantis 2016 m. viešų konsultacijų dėl bendrųjų skaitmeninių vartų pasiūlymo parengimo rezultatais, verslo veiklos registracija pripažinta viena iš trijų prioritetinių procedūrų, kurios turėtų būti prieinamos internetu. Kalbant konkrečiai apie bendrovių registraciją, per viešas konsultacijas, susijusias su tuo metu rengto, o dabar jau priimto 2018 m. ES bendrovių teisės dokumentų rinkinio pasiūlymais, paaiškėjo, kad verslo asociacijos (70 proc.) ir valstybės narės (64 proc.) tvirtai pritaria tam, kad būtų nustatytos naujos taisyklės dėl ribotos atsakomybės bendrovių registracijos vien internetu ir bendrovių informacijos pateikimo verslo registruose.

Darbuotojų įdarbinimas

12. Įmonės praneša, kad kyla problemų, susijusių su įgūdžių trūkumu ir jų pasiūlos bei paklausos neatitiktimi.

Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas stabdo bendrosios rinkos integraciją, kadangi gali trukdyti sėkmingoms vienos valstybės narės įmonėms plėstis ir steigti padalinius bet kur bendrojoje rinkoje, *inter alia*, tarpvalstybiniu mastu. Pastaraisiais metais vis dažniau nurodoma, kad didžiausia problema, su kuria susiduria MVĮ (2019 m. 26 proc. MVĮ), yra kvalifikuotų darbuotojų arba patyrusių vadovų trūkumas. Kalbant konkrečiau, 2018 m. 53 proc. bendrovių, įdarbinusių arba bandžiusių įdarbinti IRT

³⁷ Eurochambres Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions, 2019 m.

³⁸ Mažmenininkų požiūris į tarpvalstybinę prekybą ir vartotojų apsaugą (pagrindinė ataskaita), 2018 m.

³⁹ Mažmenininkų požiūris į tarpvalstybinę prekybą ir vartotojų apsaugą (pagrindinė ataskaita), 2018 m.

⁴⁰ Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinio direktorato „Vartotojų sąlygų rezultatų suvestinė“, 2019 m. leidimas.

⁴¹ Nyderlandų ekonomikos ministerija, Nyderlandų eksporto agentūra *Doing Business in Europe*, 2018 m.

specialistus, pranešė susiduriančios su sunkumais, kai mėgindavo užpildyti laisvas darbo vietas; ankstesniais metais ši dalis siekė 41 proc. Be to, tai, jog reglamentuojamų profesijų (pavyzdžiui, daugelyje valstybių narių – inžinierių) profesinių kvalifikacijų pripažinimo procedūrų taikymas reikalauja didelių lėšų, riboja darbuotojų judumą.

Kalbos barjeras

13. Daugelis apklaustų įmonių mini kalbos barjerą.

Neseniai atlikto Europos prekybos rūmų tyrimo duomenimis⁴², apie kalbos barjerą pranešė 36 proc. įmonių. Be to, 32 proc. neeksportuojančių MVĮ ir 10 proc. eksportuojančių MVĮ iš penkių didžiausių valstybių narių nurodė, kad kliūtimi laiko „kalbos įgūdžių trūkumą“⁴³.

Išvada

Atrodo, kad įmonės ir vartotojai susiduria su kliūtimis, įskaitant reglamentavimo (bet dažnai ne tik) kliūtis, kurioms pašalinti paprastai naudojami ES teisės aktai. Be to, kiti trukdžiai gali būti ne reglamentavimo ar administracinės kliūtys, o praktinės, tačiau jos ne mažiau svarbios. Praktikoje ES veikianti įmonė ar vartotojas dažnai vienu metu susiduria su keliomis kliūtimis. Galiausiai dėl šios padėties labiausiai nukentėję naudotojai yra MVĮ ir specialistai.

II. PAGRINDINĖS TRYLIKOS KLIŪČIŲ, APIE KURIAS PRANEŠAMA DAUGIAUSIAI, PRIEŽASTYS IR TOLESNI VEIKSMAI ES IR NACIONALINIŲ LYGMENIMIS

Nustatytos penkios pagrindinės pirmiau aprašytų kliūčių, apie kurias pranešama, priežastys. Už vienas gali būti atsakinga ES, už kitas – valstybės narės, o už dar kitas – ir ES, ir valstybės narės. Yra ir tokių priežasčių, kurios nesusijusios arba tik iš dalies susijusios su viešąja politika: jas gali lemti konkreti vartotojų elgsena arba įmonių komerciniai sprendimai. Kiekviena pagrindinė priežastis yra susijusi su viena ar keliomis iš trylikos kliūčių, apie kurias dažniausiai praneša įmonės ir vartotojai remiantis I skirsniu, kaip nurodoma toliau pateikiamoje lentelėje. Dėl visų pagrindinių priežasčių nustatomi veiksmų prioritetai, įskaitant esamas ir galimas būsimas iniciatyvas.

Lentelė. Pagrindinių priežasčių, dėl kurių kyla 13 didžiausių kliūčių ir trukdžių, apie kuriuos pranešė įmonės ir vartotojai, reikšmingumas

<i>Praneštos kliūtys ir trukdžiai, su kuriais savo</i>	<i>Pagrindinės priežastys</i>
--	-------------------------------

⁴²Eurochambres Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions, 2019 m.

⁴³ Europos politikos studijų centras Hidden Treasures: Mapping Europe's sources of competitive advantage in doing business, 2019 m. (ataskaita Hidden Treasures)

veikloje susiduria įmonės ir vartotojai

	1. Reglamentavimo galimybės ES ir nacionaliniu lygmenimis				2. ES teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę, įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas			3. Administraciniai gebėjimai ir praktika			4. Bendra verslo ir vartotojų aplinka valstybės narėse	5. Su viešąja politika nesusijusios pagrindinės priežastys
	Ribojamosios nacionalinės taisyklės ir ES teisės aktų vaidmens ribotumas	ES teisės aktais paliekama lankstumo derinimo ir (arba) valstybių narių praktikos lygmenimis (perteklinis reglamentavimas)	Viešosios politikos priežastimis grindžiami reikalavimai	Sudėtingi ES teisės aktai	Netinkamas ES direktyvų perkėlimas į nacionalinę teisę	Nepakankamas ES teisės aktų įgyvendinimas	Nepakankamas ES teisės aktų vykdymo užtikrinimas	Nepakankami arba nesusuderinami e. valdžios sprendimai nacionalinio lygmeniu	Nepakankamas Komisijos ir nacionalinių administravimo institucijų veiklos bei nacionalinių administravimo institucijų įgyvendinamųjų teisės aktų įgyvendinimas	Nepakankamai darbuotojų arba kvalifikacijos nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygmenimis		
1. Sunkumai, susiję su informacijos rinkimu (B, C)	x					x	x	x			x	
2. Sudėtingos tarpvalstybinio prekių ar paslaugų pardavimo administracinės procedūros (B)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
3. Nevienodos galimybės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose (B)	x		x				x	x		x	x	
4. Neveiksmingumas, kurio priežastis – papildomi techniniai reikalavimai, standartai ir kitos taisyklės, taikomi tam tikruose sektoriuose nacionaliniu lygmeniu (B)	x						x					
5. Su pateikimo į rinką ir veiklos vykdymo reikalavimais susijusios problemos (B paslaugų sektoriuje)	x				x	x	x	x	x	x	x	
6. Prašymų leisti dalyvauti tarpvalstybinio prekių ar paslaugų pirkimo procedūroje atmetimas arba nukreipimas kitur (B, C)		x		x								x
7. Mažesnis pasitikėjimas tarpvalstybiniais pirkimais internetu (C)							x		x			
8. Tarpvalstybinio pobūdžio apgaulės objektai (C)									x			x
9. Veiklą apsunkinančios procedūros, kurių priežastis – mokesčių sistemų ir administravimo institucijų veiklos skirtumai (B)	x							x	x	x	x	
10. Su komercinių ir (arba) civilinių ginčų sprendimu ir mokesčių surinkimu susijusios problemos (B)	x							x		x	x	
11. Su verslo veiklos registracija kitoje valstybėje narėje susijusios problemos (B)	x		x		x			x	x	x	x	
12. Su įgūdžių trūkumu ir jų pasiūlos bei paklausos neatitiktimi susijusios problemos (B)	x										x	x
13. Kalbos barjeras (B, C)		x										x

Paaiškinimai: (B): įmonės, (C): vartotojai.

1. Reglamentavimo galimybės ES ir nacionaliniu lygmenimis

Ribojamosios nacionalinės taisyklės ir ES teisės aktų vaidmuo

Bendrojoje rinkoje veikiančios įmonės dažnai susiduria su ribojamosiomis nacionalinėmis taisyklėmis. Tai gali būti didelė problema sektoriuose, kuriuose valstybės narės taiko ribojamuosius ir dažnai skirtingus reglamentavimo metodus, be kita ko, tose srityse, kuriose esama inovacijų ir naujų verslo modelių. Dabartinė Komisija, atsižvelgdama į kai kurias I skirsnyje nurodytas kliūtis, nustatė kelias papildomų teisėkūros iniciatyvų, kurios turėtų palengvinti įmonių ir vartotojų tarpvalstybinę veiklą, prioritetines sritis⁴⁴. Kai kurios svarbios iniciatyvos yra susijusios su perėjimu prie žaliosios ekonomikos ir skaitmenine transformacija ir išdėstomos 2020 m. Komisijos darbo programoje⁴⁵. Į jų aprėptį įtrauktas tvarių produktų, dirbtinio intelekto, duomenų ir skaitmeninių paslaugų bendrosios rinkos kūrimas.

Ribojamosios nacionalinės taisyklės ypač svarbios paslaugų sektoriuje ir apima, pavyzdžiui, tam tikrai veiklai ar profesijoms taikomus patekimo į rinką ir veiklos vykdymo reikalavimus, kaip antai leidimų sistemas, privalomą narystę rūmuose įvairių profesinių paslaugų atveju, draudimo reikalavimus arba įmonių struktūrų apribojimus. Tuo atveju, jei ES teisėje jau yra nustatyta tokių apribojimų vertinimo sistema (pavyzdžiui, Paslaugų direktyva, Proporcingumo patikros direktyva ir t. t.), Komisija, siekdama greitesnių rezultatų, daugiausia dėmesio skirs tam, kad būtų geriau įgyvendinamos taisyklės ir geriau užtikrinamas teisės aktų vykdymas pagal dabartinį Ilgalaikį geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planą.

Skirtingos ir ribojamosios reglamentavimo sistemos taikomos taip pat tose srityse, kuriose ES teisėkūros kompetencija yra ribota arba ji jos visai neturi (socialinė apsauga arba švietimas) ir (arba) Sutartyje yra nustatyti vienbalsiškumo reikalavimai (apmokestinimas). Tai nereiškia, jog nėra jokios galimybės imtis teisėkūros iniciatyvų, kaip pastaruoju metu atsitiko tiesioginio apmokestinimo srityje. ES priėmė direktyvą, kuria siekiama gerinti ginčų sprendimą tiesioginių mokesčių srityje⁴⁶, visų pirma naudojant privalomą arbitražą. Be to, Taryba neseniai priėmė Komisijos pateiktą MVĮ neapmokestinimo PVM taisyklių peržiūros pasiūlymą⁴⁷. Į 2020 m. Komisijos darbo programą taip pat įtrauktas veiksmų planas, kuriuo siekiama kovoti su mokesčių slėpimu ir didinti apmokestinimo paprastumą.

Kuriant Europos bendrovių teisinės formas, sprendimus reikia priimti vienbalsiškai. Tai nereiškia, kad ES iniciatyvos yra neįmanomos, tačiau iš esmės dėl jų susitarti yra sunku⁴⁸. Tačiau kai kurie kiti bendrovių teisės aspektai yra suderinti ES lygmeniu. Svarbu, kad pagal 2019 m. Direktyvą dėl skaitmeninių priemonių ir procedūrų naudojimo verslininkai netrukus galės visapusiškai internetu steigti naujas bendroves ar filialus visose valstybėse narėse ir tarpvalstybinio mastu visoje ES, o valstybės narės bus įpareigosotos internetu nemokamai teikti informaciją apie svarbiausius bendrovių teisės reikalavimus. Tai turėtų pašalinti kai kurias iš pirmiau minėtų kliūčių ir padėti bendrovėms, visų

⁴⁴ Plačiau šio ryšio sąnaudų mažinimo direktyvos peržiūra (žr. kliūtį Nr. 2), tolesnis balso skambučių užbaigimo tarifų derinimas pagal būsimą deleguotąjį aktą (žr. kliūtį Nr. 4), Skaitmeninių paslaugų aktas (žr. kliūtį Nr. 4).

⁴⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2020 m. Komisijos darbo programa „Daugiau siekianti Sąjunga“, Briuselis, 2020 1 29, COM(2020) 37 final.

⁴⁶ 2017 m. spalio 10 d. Tarybos direktyva (ES) 2017/1852 dėl mokesčių ginčų sprendimo mechanizmų Europos Sąjungoje (OL L 265, 2017 10 14, p. 1).

⁴⁷ Žr. PVM reformą (kliūtis Nr. 9).

⁴⁸ Pavyzdžiui, 2008 m. Komisijos pasiūlymas dėl Europos privačiosios bendrovės statuto ir 2012 m. pasiūlymas dėl Europos fondo statuto buvo atsiimti, nes derybose nepasiekta pažangos.

pirma MVĮ, sutaupyti daug lėšų ir didinti veiksmingumą. Ir Komisijai, ir valstybėms narėms susirūpinimą kelia perkėlimo į nacionalinę teisę ir atitikties klausimai. Todėl su jais susiję sprendimai turėtų būti priimami skatinant glaudesnę šių subjektų tarpusavio bendradarbiavimą. Komunikate „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“ išdėstomos konkrečios šios srities iniciatyvos.

Galiausiai ES vaidmens ribotumą gali lemti ir būtinybė tam tikroje srityje laikytis subsidarumo ir proporcingumo principų.

ES teisės aktais gali būti palikta lankstumo derinimo ir (arba) valstybių narių praktikos lygmenimis (perteklinis reglamentavimas).

Dalis su bendrąja rinka susijusių klausimų yra visiškai suderinti ES lygmeniu. ES teisės aktų leidėjas tam tikrus klausimus išsamiai reglamentavo išlaikydamas pusiausvyrą tarp poreikio atverti rinką ir poreikio siekti su viešuoju interesu susijusių tikslų. Tais klausimais ES taisyklėmis nustatoma ir apatinė (bazinis lygis), ir viršutinė riba, už kurios nebėra galimybių nustatyti daugiau reikalavimų nacionaliniu lygmeniu⁴⁹.

Daugelyje sričių (pavyzdžiui, tam tikri vartotojų apsaugos aspektai) kai kurie klausimai ES lygmeniu derinami minimaliai ir taip valstybėms narėms sudaromos sąlygos nustatyti nurodytą bazinį lygį viršijančius reikalavimus. Dėl to bendrojoje rinkoje gali būti nustatytos iš dalies skirtingos taisyklės, kurios gali apsunkinti rinkos dalyvių (vadinamasis perteklinis reglamentavimas). Dėl šių skirtingų taisyklių vartotojams taip pat gali būti sunkiau suprasti jų apsaugos teisinę pagrindą ir mastą perkant tarpvalstybiniu mastu.

Klausimais, kurie ES lygmeniu nėra visiškai suderinti, kai tai pagrįsta ir proporcinga siekiant tam tikrų teisėtų viešųjų interesų tikslų, valstybės narės gali nustatyti papildomų reikalavimų nacionaliniu lygmeniu. Tačiau įmonėms dažnai taip užkraunama papildoma reglamentavimo arba administracinė našta, ypač slegianti MVĮ. Perteklinis reglamentavimas yra ypač aktualus paslaugų sektoriuje. Šie reikalavimai taip pat netiesiogiai veikia vartotojus – jie gali netekti galimybės pasinaudoti užsienio bendrovių, visų pirma novatoriškų MVĮ, pasiūlymais.

Į ES teisės taikymo sritį patenkančiais klausimais, kad būtų užtikrintas visapusiškas laisvo asmenų, prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimo poveikis, valstybės narės privalo laikytis Sutartyje įtvirtintų laisvo judėjimo taisyklių, antrinės teisės aktų, bendrųjų ES teisės principų (tokių kaip proporcingumas ir teisinis tikrumas) ir ES pagrindinių teisų chartijos.

Komisija primena valstybėms narėms apie jų prievolę laikytis ES teisės ir ragina jas dėti daugiau pastangų supaprastinti reikalavimus bei mažinti nereikalingą administracinę naštą⁵⁰. Papildomi nacionaliniai reikalavimai turi būti pagrįsti svarbia viešojo intereso priežastimi, būti nediskriminaciniai, proporcingi, lengvai suprantami ir atitikti suderintas būtiniausias taisykles⁵¹. Be to, net teisės normose, atsižvelgiant į bendrosios rinkos tikslą, skirtumų turi būti kuo mažiau. Pagal Sutartį Komisija turi įgaliojimus pradėti pažeidimų nagrinėjimo procedūras ir, kaip nurodyta komunikate „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo

⁴⁹ Ar suderinimas yra išsamus, ar ne, turi būti vertinama atsižvelgiant ne tik į sritį, bet ir į konkretų klausimą.

⁵⁰ 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros 43 punkte nustatyta, kad kai perkeldamos direktyvas į nacionalinę teisę valstybės narės nusprendžia įtraukti elementų, kurie visiškai nesusiję su tais Sąjungos teisės aktais, tie papildomi elementai turėtų būti aiškiai identifikuojami perkėlimo į nacionalinę teisę aktu ar aktais arba susijusiais dokumentais.

⁵¹ Žr. 2018 m. liepos 19 d. Komisijos komunikatą „ES vidaus investicijų apsauga“.

veiksmų planas“, ji yra pasirengusi padėti valstybėms narėms gerinti ES teisės laikymąsi siekiant bendro tikslo – gerai veikiančios bendrosios rinkos.

Viešosios politikos priežastimis grindžiami reikalavimai

Kai kuriuos susirūpinimą keliančius klausimus, apie kuriuos pranešė naudotojai, iš dalies gali kelti situacijos, kuriose ES teisės aktais siekiama kitų teisėtų politikos tikslų ir norima užtikrinti tokių tikslų ir laisvo judėjimo bendrojoje rinkoje pusiausvyrą. Tarp šių politikos tikslų yra, pavyzdžiui, vartotojų apsauga, darbuotojų teisių apsauga ir socialinių teisių apsauga. Tam tikrais atvejais geriau siekti šių tikslų ir mažinti bendrosios rinkos susiskaidymą gali padėti bendra ES teisinė sistema. Pavyzdžiui, Darbuotojų komandiravimo direktyva siekia sudaryti palankias sąlygas laisvam darbuotojų judėjimui, naudojimuisi įsisteigimo laisve ir laisve teikti paslaugas, ES lygmeniu priimant bendrą taisyklių rinkinį. Be to, valstybės narės turi geriau įgyvendinti esamas ES taisykles, kad įmonės nesusidurtų su nepagrįstomis arba neproporcingomis nacionalinėmis taisyklėmis ir formalumais.

Sudėtingi ES teisės aktai

Iššūkis yra įvairių teisės aktų sąveika – dažnai ES ir nacionaliniu lygmenimis – ir dažnai kintantys teisės aktai. Dėl to gali atsirasti teisinis netikrumas ir reikalavimų laikymosi išlaidų, taigi gali būti neigiamai paveikta verslo aplinka ir ekonominė veikla, ypač MVĮ ir individualūs vartotojai. Be to, plačiau taikomame žaliosios ir skaitmeninės ekonomikos modelyje reikia ES lygmeniu pritaiktų gaminiams skirtų taisyklių. Pavyzdžiui, pagal naująjį Žiedinės ekonomikos veiksmų planą užtikrinant ekologinę pertvarką reikės, kad visais gaminius reglamentuojančiais ES teisės aktais būtų suteikiama tinkamų paskatų tvarumui ir žiediskumui. Tebevykstančios konsultacijos dėl galimo saugos ir atsakomybės taisyklių pritaikymo atsižvelgiant į dirbtinį intelektą, robotiką ir daiktų internetą gali neapimti visų skaitmeninimo klausimų, pavyzdžiui, standartizacijos. Šiuo tikslu Komisija imsims būtinų veiksmų užtikrinti, kad teisinė sistema nuosekliai apimtų ne maisto produktams plačiau taikomą žiedinės ir skaitmeninės ekonomikos modelį, kiek būtina išplėsdama dabartines konsultacijas.

ES lygmeniu geresnio reglamentavimo taisyklėmis siekiama užtikrinti, kad ES teisės aktai būtų naudingi paprastiems žmonėms ir įmonėms, kad jie būtų grindžiami faktais ir išsamiau poveikio vertinimu ir kad asmenims bei įmonėms tenkanti reglamentavimo našta būtų kuo mažesnė. Atidus pradinių Komisijos pasiūlymų reikšmingų pakeitimų vertinimas padėtų sumažinti nenumatyto poveikio įmonėms ir vartotojams riziką. Vykdydama Reglamentavimo kokybės ir rezultatų programą (REFIT) Komisija sistemingai tikrina galiojančius teisės aktus, kad nustatytų, kur galima sumažinti asmenims, įmonėms arba administravimo institucijoms tenkančią naštą ir supaprastinti teisės aktus nesumažinant viešosios politikos teikiamos naudos. Savo 2020 m. darbo programoje Komisija nurodė 44 tikrintinus teisės aktus.

Ateityje Komisija taikys principą „kiek plus, tiek minus“. Siekiama užtikrinti, kad ES teisės aktai duotų naudos neužkraunant nereikalingos naštos piliečiams ir įmonėms. Nauja ekspertų grupė⁵² – Ateičiai tinkamo reglamentavimo platforma – patars ir padės Komisijai paprastinti teisės aktus ir mažinti įmonėms bei asmenims tenkančią administracinę naštą.

⁵² Grupę sudarys valstybių narių nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų, Regionų komiteto, Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto ir išorės suinteresuotųjų subjektų atstovai.

Kadangi reglamentavimo sunkumai ypač veikia MVĮ, Komisija yra įsipareigojusi svarstyti jų poveikį MVĮ savo poveikio vertinimuose⁵³. Poveikio MVĮ tyrimas jau yra reguliaraus vertinimo dalis ir toliau bus taikomas visiems susijusiems Komisijos pasiūlymams, įskaitant žaliąjį kursą. Tvarios ir skaitmeninės Europos MVĮ strategijoje, siekiant užtikrinti naujų teisės aktų tinkamumą MVĮ, taip pat siūloma, kad naujasis ES MVĮ atstovas⁵⁴, bendradarbiaudamas su MVĮ suinteresuotaisiais subjektais, atrinktų ES iniciatyvas, kad praneštų apie tas, kurioms MVĮ požiūriu reikia skirti daugiau dėmesio. Atstovas atliks specialų vaidmenį naujojoje Ateičiai tinkamo reglamentavimo platformoje.

Be to, komunikate „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“ nurodoma, kad sudėtingi ES teisės aktai yra sritis, kurioje reikia toliau stiprinti Komisijos ir valstybių narių bendradarbiavimą, kad būtų užkirstas kelias neatitikties problemoms. Tarp siūlomų veiksmų yra žinių gilinimas ir informuotumo didinimas bei prieigos prie informacijos apie taisykles ir reikalavimus gerinimas.

2. ES teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę, įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas

Netinkamas ES direktyvų perkėlimas į nacionalinę teisę

Valstybėms narėms laiku, visiškai ir teisingai neperkėlus ES direktyvų į nacionalinę teisę, trukdoma tinkamam bendrosios rinkos veikimui, nes didinamas reglamentavimo susiskaidymas. Netaikant ES direktyvomis grindžiamų taisyklių ir jų nesilaikant valstybėse narėse, asmenims (vartotojams ir įmonėms) kyla sunkumų dėl jų teisių pažeidimo, teisinio netikrumo ir lygių galimybių neužtikrinimo, be to, trikdoma bendrosios rinkos pusiausvyra ir mažėja jos veiksmingumas.

Nepakankamas Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas

Valstybės narės ne tik turi teisingai perkelti ES direktyvas į nacionalinę teisę, bet ir atsako už teisingą ES teisės aktų įgyvendinimą. Kelios iš trylikos pirmiau nurodytų kliūčių, apie kurias pranešama daugiausiai, galėtų būti pašalintos geriau įgyvendinant galiojančią ES teisę.

Pavyzdžiui, paslaugų srityje didelių galimybių ir toliau suteikia geresnis galiojančių taisyklių (pavyzdžiui, Paslaugų direktyvos ir Profesinių kvalifikacijų direktyvos) įgyvendinimas kartu su aktyvesniu šių taisyklių vykdymo užtikrinimu.

Sunkumų kyla ir srityse, kuriose taikomas tarpusavio pripažinimo principas. Nesuderintų prekių srityje įmonės dažnai turi laikytis valstybės narės, į kurią jos nori eksportuoti, nustatytų papildomų reikalavimų. Naujuoju reglamentu dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo, kuris priklauso prekes reglamentuojančių dokumentų rinkiniui ir bus pradėtas taikyti 2020 m. balandžio mėn., bus užtikrinama, kad tarpusavio pripažinimas būtų veiksmingesnis. Visų pirma bus padidintas sprendimų, kuriuos priima valstybių narių kompetentingos institucijos,

⁵³ Geresnio reglamentavimo gairės (SWD(2017) 350)

⁵⁴ ES MVĮ atstovas užtikrina MVĮ politikos formavimo ES lygmeniu ir nacionalinių MVĮ atstovų ir (arba) įstaigų, atsakingų už MVĮ politiką, ryšį. Jis pirmininkauja nacionalinių MVĮ atstovų, kurie savo ruožtu užtikrina, kad nacionalinės verslo bendruomenės, nacionalinės valdžios institucijos ir ES bendradarbiautų MVĮ politikos klausimais, tinklui.

skaidrumas, o gaminių kontaktiniuose centruose įmonės galės gauti informacijos apie nesuderintų prekių tarpusavio pripažinimą ir su jomis susijusias nacionalines technines taisykles⁵⁵.

Nepakankamas ES teisės aktų vykdymo užtikrinimas

Valstybės narės privalo užtikrinti ES teisės aktų vykdymą. Šiuo tikslu, padedamos Komisijos, jos turi dėti daugiau pastangų. Visų pirma Komisija joms primena apie jų prievolę įgyvendinti naujausias ES teisėkūros priemones, kuriomis valstybių narių valdžios institucijoms suteikiama papildomų vykdymo užtikrinimo įgaliojimų, tokias kaip Rinkos priežiūros reglamentas⁵⁶, Direktyva dėl geresnio ES vartotojų apsaugos taisyklių vykdymo užtikrinimo ir modernizavimo ir Reglamentas dėl bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje (kuriuo vartotojams bus užtikrinta geresnė apsauga ir teisių gynimo priemonės tarpvalstybiniais atvejais). Geresnį taisyklių vykdymo užtikrinimą taip pat turėtų papildyti asmenų bendradarbiavimas. To siekiama Pranešėjų apsaugos direktyva (ji turi būti perkelta į nacionalinę teisę iki 2021 m. gruodžio mėn.)⁵⁷ – tai nauja priemonė, kuria sustiprinamas nacionalinių ir ES vykdymo užtikrinimo institucijų gebėjimas nustatyti ir šalinti pažeidimus bei užkirsti jiems kelią tokiose svarbiose bendrosios rinkos srityse kaip viešieji pirkimai ir vartotojų apsauga. Galiausiai, kaip išdėstyta komunikate „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“, Komisija yra pasiryžusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kad būtų sustiprinta darbo tvarka ir gerai naudojamosi visomis turimomis administracinėmis priemonėmis siekiant paspartinti įtariamų pažeidimų nagrinėjimą ir padidinti jo veiksmingumą.

Komunikate „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“ išdėstomos kelios naujos iniciatyvos, kaip spręsti pirmiau nurodytas ES teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo problemas. Tarp jų yra veiksmingesnis neatitikties atvejų nustatymas ir tyrimas (esamų bendrosios rinkos IT sistemų, naudojamų dalytis informacija apie neteisėtas ir reikalavimų neatitinkančias pramonines ir vartojimo prekes, racionalizavimas), iš valstybių narių ir Komisijos atstovų sudarytos Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupės (SMET) sukūrimas, tinkamus įgaliojimus turinčių vykdymo užtikrinimo institucijų (ES nacionalinių veikimo užtikrinimo koordinatorių tinklo ir Europos darbo institucijos⁵⁸ vaidmuo) įsteigimas.

3. Administraciniai gebėjimai ir praktika

Nepakankami arba nesuderinami e. valdžios sprendimai nacionaliniu lygmeniu

Nepakankama e. valdžios sprendimų plėtra gali trukdyti bendrosios rinkos plėtrai. Tai visų pirma aktualu prieigos prie informacijos apie taisykles ir reikalavimus atveju. Tai taip pat pagrindinė sunkumų, susijusių su nacionaliniais formalumais arba procedūromis siekiant laikytis tarpvalstybinio prekių arba paslaugų pardavimo reikalavimų, priežastis.

⁵⁵ 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/515 dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 764/2008 (Tekstas svarbus EEE)

⁵⁶ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1020 dėl rinkos priežiūros ir gaminių atitikties, kuriuo iš dalies keičiama direktyva 2004/42/EB ir reglamentai (EB) Nr. 765/2008 ir (ES) Nr. 305/2011 (Tekstas svarbus EEE)

⁵⁷ Direktyva (ES) 2019/1937 numatyta aukšto lygio apsauga nuo atsakomųjų veiksmų asmenims, kurie praneša informaciją apie Sąjungos teisės pažeidimus, gautą jiems vykdant su darbu susijusią veiklą. Šia direktyva sustiprinamas nacionalinių ir ES vykdymo užtikrinimo institucijų gebėjimas nustatyti ir šalinti pažeidimus bei užkirsti jiems kelią tokiose svarbiose bendrosios rinkos srityse kaip viešieji pirkimai, finansinės paslaugos, kova su pinigų plovimu, ES finansiniai interesai ir vartotojų apsauga.

⁵⁸ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1149, kuriuo įsteigiama Europos darbo institucija.

Kai įgyvendinami e. valdžios sprendimai, tikėtina, kad kils problemų dėl sąveikumo, jei tai nebus tinkamai įvertinta. Europos sąveikumo sistemos įgyvendinimo strategijoje, kuri buvo persvarstyta 2017 m., ir veiksmų plane⁵⁹ pateikiama daug rekomendacijų, kuriomis remiamas sąveikumas tarp valstybių ir tarp sektorių. Šių sprendimų diegimas remiamas keliomis programomis⁶⁰. Tokiomis iniciatyvomis kaip tarpvalstybinis elektroninės atpažinties ir patikimumo užtikrinimo paslaugų pripažinimas (nustatytas keliuose ES teisės aktuose, pavyzdžiui, eIDAS reglamente (ES) Nr. 910/2014)⁶¹ ir vienkartinio duomenų pateikimo principas (Bendrųjų skaitmeninių vartų reglamento (ES) 2018/1724 14 straipsnis) remiamos tarpvalstybinės skaitmeninės viešosios paslaugos. Naujojoje skaitmeninėje strategijoje Komisija ragina parengti sustiprintą ES vyriausybės sąveikumo strategiją⁶². Ji taip pat ragina peržiūrėti eIDAS reglamentą, kad būtų padidintas jo veiksmingumas, didinama jo teikiama nauda privačiam sektoriui ir visi europiečiai skatinami naudotis saugesne skaitmenine tapatybe.

Nuo 2020 m. gruodžio 12 d., įgyvendinant bendruosius skaitmeninius vartus⁶³, portale „Jūsų Europa“ bus suteikiama prieiga prie išsamios informacijos apie veiklą bendrojoje rinkoje. Jame naudotojai taip pat ras nuorodų į jiems aktualiausias pagalbos paslaugas. Įgyvendinant bendruosius skaitmeninius vartus taip pat numatomas dvidešimt vienos dažnai naudojamos administracinės procedūros skaitmeninimas, visapusiška tarpvalstybinė prieiga prie visų internetinių procedūrų ir tarpvalstybinės vienkartinio duomenų pateikimo principu grindžiamos sistemos įgyvendinimas ne vėliau kaip 2023 m. gruodžio mėn.

Nuo 2017 m. prieinama Verslo registrų sąveikos sistema (BRIS) susieja valstybių narių ir EEE šalių verslo registrus ir suteikia bendrovėms ir verslininkams galimybę ieškoti ir gauti nemokamos informacijos apie ES ribotos atsakomybės bendroves įvairiomis kalbomis ir naudotojams patogiu būdu naudojantis E. teisingumo portalu⁶⁴.

Keli pasiūlymai, kuriais siekiama spręsti šiuos klausimus, įtraukti ir į 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos pasiūlymą. Pavyzdžiui, e. valdžios sprendimų diegimas ir sąveikumas bus skatinamas pagal Skaitmeninės Europos programą įgyvendinamais veiksmais. Prekes reglamentuojančių dokumentų rinkiniu⁶⁵ išplečiami ES gaminių kontaktinių centrų įgaliojimai, kad įmonėms būtų greičiau teikiama geresnė informacija apie jų prekėms taikomas taisykles.

Nepakankamas Komisijos ir nacionalinių administravimo institucijų veiksmų bei nacionalinių administravimo institucijų tarpusavio veiksmų koordinavimas

Ši konkreti situacija yra svarbus veiksnys, trukdantis veiksmingai užtikrinti vykdymą, mažinantis pasitikėjimą ir sąžiningą konkurenciją bendrojoje rinkoje. Veiksmingesnis ir efektyvesnis

⁵⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos sąveikumo sistema. Įgyvendinimo strategija“ (COM(2017) 134 final)

⁶⁰ Europos infrastruktūros tinklų priemonė ir jos skaitmeninių paslaugų infrastruktūros sudedamosios dalys bei programos ISA² sąveikumo sprendimai.

⁶¹ Peržiūrimas siekiant padidinti veiksmingumą komercinėje aplinkoje.

⁶² Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui (COM(2020) 67 final)

⁶³ 2018 m. spalio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1724, kuriuo sukuriama bendrieji skaitmeniniai vartai, skirti suteikti prieigą prie informacijos, procedūrų ir pagalbos bei problemų sprendimo paslaugų, ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 (Tekstas svarbus EEE)

⁶⁴ https://e-justice.europa.eu/content_business_registers_at_european_level-105-lt.do

⁶⁵ 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/515 dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 764/2008 (Tekstas svarbus EEE)

2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1020 dėl rinkos priežiūros ir gaminių atitikties, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2004/42/EB ir reglamentai (EB) Nr. 765/2008 ir (ES) Nr. 305/2011 (Tekstas svarbus EEE)

koordinavimas būtų naudingas įmonėms ar specialistams, kurie nori teisėtai plėsti savo veiklą kitoje valstybėje narėje.

Šis klausimas ypač aktualus gaminių rinkos priežiūros srityje – buvo nurodyta, kad skirtingi rinkos priežiūros institucijų požiūriai yra trukdis tarpvalstybinei veiklai. Koordinavimo stiprinimu pasitelkus kompetentingų rinkos priežiūros institucijų bendradarbiavimui skirtą sklandų tarpusavio pagalbos mechanizmą bus užtikrinta, kad bendroji rinka būtų saugesnė ir pagerėtų konkurencinės sąlygos įmonėms.

Ir paslaugų srityje dėl nepakankamo arba neveiksmingo nacionalinių valdžios institucijų bendradarbiavimo paslaugų teikėjams dažnai taikomas ribojamasis reguliavimas ir procedūros. Dėl riboto valstybių narių keitimosi informacija vykdant nacionalines procedūras dažnai neatsižvelgiama į reikalavimus, kurių paslaugų teikėjai jau laikosi savo buveinės valstybėje narėje. Taip nutinka nepaisant esamų nacionalinių valdžios institucijų prievolių taikyti tarpusavio pripažinimo principą pagal Sutartį ir antrinės teisės aktus (pavyzdžiui, pagal Paslaugų direktyvą). Tai gali lemti nereikalingą kontrolės dubliavimą ir sudėtingas procedūras paslaugų teikėjams iš kitų valstybių narių.

ES parengė administracinio bendradarbiavimo priemonių, tokių kaip Vidaus rinkos informacinė priemonė, suteikianti galimybę administravimo institucijoms viena kitoms perduoti informaciją apie atskirus atvejus saugioje aplinkoje. Šiuo metu priemonė taikoma keturiolikai skirtingų sričių ir yra nuolat plėtojama ir tobulinama. Valstybės narės turėtų ja naudotis reguliariai ir visapusiškai.

Nuo 2020 m. sausio 17 d. galiojančiu Reglamentu (ES) 2017/2394 dėl bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje nacionalinėms valdžios institucijoms suteikiami platesni vykdymo užtikrinimo įgaliojimai ir nustatoma jų tarpusavio bendradarbiavimo bei bendradarbiavimo su Komisija sistema⁶⁶.

Šios pagrindinės priežasties šalinimas srityse, kuriose konkrečiai nebendradarbiaujama arba bendradarbiaujama nepakankamai, yra svarbus komunikato „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“ elementas. Visų pirma jame primenama apie ES gaminių atitikties tinklo sukūrimo svarbą siekiant stiprinti rinkos priežiūros institucijų bendradarbiavimą suderintame ne maisto produktų sektoriuje⁶⁷.

Nepakankamai darbuotojų arba kvalifikacijos nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygmenimis

Nepakankami administraciniai gebėjimai, skirti bendrosios rinkos taisyklėms įgyvendinti, įskaitant regioniniu ir vietos lygmenimis, nesuteikia galimybių pasinaudoti bendrosios rinkos teikiama nauda. Dėl to mažėja visuomenės pasitikėjimas bendrąja rinka ir sąžininga įmonių tarpusavio konkurencija. Ši pagrindinė priežastis svarbi, kai įmonės arba specialistai nori plėsti veiklą savo arba kitoje valstybėje narėje (taip pat ir viešųjų pirkimų srityje), kaip ne kartą buvo pabrėžta Europos semestro konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose kelioms valstybėms narėms.

Komisija sukūrė išsamią sistemą, skirtą padėti valstybių narių administravimo institucijoms, apimančią ir administracinių gebėjimų gerinimą. Taip pat įvairiomis programomis, pavyzdžiui, MVĮ palankios politikos centrinėse perkančiosiose organizacijose mokymais, Komisija toliau remia viešųjų pirkimų specialistų profesionalumo didinimą.

⁶⁶ Tai turėtų padidinti vartotojų pasitikėjimą apsiperkant kitose valstybėse (kliūtis Nr. 7) arba pagerinti apsaugą nuo apgavysčių iš kitų geografinių vietovių.

⁶⁷ Pagal naująjį 2019 m. Rinkos priežiūros reglamentą.

Komisijos pasiūlyme dėl bendrosios rinkos programos pagal 2021–2027 m. daugiamečę finansinę programą siūloma teikti pirmenybę nacionalinių administravimo institucijų ir vartotojų asociacijų gebėjimų stiprinimui siekiant padėti joms plėtoti vykdymo užtikrinimo veiklą.

Be to, komunikate „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“ siūlomi nauji veiksmai, visų pirma sukurti nacionalinių veikimo užtikrinimo koordinatorių bendradarbiavimo tinklą bendrosios rinkos srityje arba tobulinti už bendrosios rinkos teisės aktų vykdymo užtikrinimą atsakingų praktikuojančių teisininkų mokymą.

4. Bendra verslo ir vartotojų aplinka valstybėse narėse

Daug kliūčių, apie kurias pranešama šiame komunikate, dažnai vienodai trukdo ir vartotojams bei įmonėms jų šalyje, ir vartotojams bei įmonėms, veikiantiems tarpvalstybiniu mastu. Jas sukelia konkretaus tarpvalstybinio elemento neturinčios priežastys ir jos yra susijusios su bendra verslo ir vartotojų aplinka. Tos kliūtys, be kita ko, yra statybos leidimai (pavyzdžiui, telekomunikacijų infrastruktūros srityje), tam tikrai veiklai arba profesijoms taikomi patekimo į rinką ir veiklos vykdymo reikalavimai, elektros energijos tiekimas, teisminis ir neteisminis verslo ginčų sprendimas ir mokesčių mokėjimas. Tai matyti Pasaulio banko analizėje „Verslo tyrimas“ (angl. „Doing Business Survey“)⁶⁸: valstybių narių tarpvalstybinės prekybos matmuo gali būti vertinamas labai gerai, bet jų rezultatai gali būti prasti kitų trukdžių verslo veiklai atveju.

2019 m. Europos semestro konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose buvo paraginta atkreipti dėmesį į daugiausiai problemų keliančios reglamentavimo ir administracinės naštos šalinimą, viešojo administravimo ir verslo aplinkos trūkumus bei prognozuojamų reglamentavimo sistemų stoką šešiolikoje valstybių narių. Europos semestro analizėje taip pat pabrėžiamas poreikis gerinti valdymo ir institucijų kokybę bei teisingumo sistemų ir viešojo administravimo institucijų veiksmingumą. Taip pat, kaip minima pirmiau, Komisijos Bendrosios rinkos veikimo rezultatų ataskaitoje nurodomi įvairūs ribojimo rodikliai keliuose ekonomiškai svarbiose srityse, tokiose kaip reglamentuojamosios profesijos ir mažmeninės paslaugos.

Komisija taip pat ėmėsi priemonių, kad būtų užkirstas kelias nepagrįstų ribojamųjų nacionalinių taisyklių priėmimui. Vienas iš naujausių pavyzdžių – Proporcingumo patikros direktyva, kurią valstybės narės turi perkelti į nacionalinę teisę iki 2020 m. liepos 30 d. Direktyva bus reikalaujama, kad valstybės narės iš anksto įvertintų visų naujų arba iš dalies keičiančių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatų, kuriomis nustatomi reglamentuojamosioms profesijoms taikomi patekimo į rinką arba veiklos vykdymo apribojimai, proporcingumą.

Su įgūdžiais susijusi politika taip pat svarbi gerinant verslo aplinką – ir derinant įgūdžius su tais, kurių siekia įmonės, ir gerinant su įgūdžiais susijusios informacijos rinkimą bei didinant tokios politikos matomumą ir skaidrumą tarpvalstybiniu mastu. Būsimoje patobulintoje Europos įgūdžių darbotvarkėje bus pasiūlyta keletas su šiais tikslais susijusių veiksmų. Be to, būsime Europos migracijos ir prieglobsčio pakte bus patikslintas požiūris į teisėtos migracijos valdymą, kad ES galėtų geriau pritraukti asmenis, turinčius įgūdžių ir gabumų, kurių reikia ES darbo rinkai. Ir toliau bus prioritetas vėl pradėti ir greitai baigti derybas dėl Mėlynosios kortelės direktyvos, kad būtų pritraukta aukštos kvalifikacijos darbuotojų.

⁶⁸ Pasaulio banko grupė „Doing Business 2020“.

Tvarios ir skaitmeninės Europos MVĮ strategija siekiama patenkinti nacionalinės aplinkos gerinimo poreikį konkrečiomis iniciatyvomis. Tarp jų yra sustiprintas bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis įgyvendinant principą „visų pirma galvokime apie mažuosius“ ir MVĮ atstovų tinklo stiprinimas, taip pat nacionalinių vieno langelio principu veikiančių centrų visapusiškumas ir veiksmingumas siekiant toliau remti tarpvalstybiniu mastu veiklą vykdyti norinčias MVĮ.

5. Su viešąja politika nesusijusios pagrindinės priežastys

Pagrindinės esminių kliūčių priežastys ne visuomet yra tiesiogiai susijusios su nacionaline ar ES viešąja politika. Įvairių valstybių narių rinkos egzistuoja platesniame kultūriniame kontekste. Vykdyti tarpvalstybinę veiklą sudėtingiau dėl skirtingų vartotojų poreikių ar kalbų visoje ES. Tam tikrus sunkumus, apie kuriuos praneša įmonės, galima paaiškinti komerciniais privačių subjektų sprendimais arba logistikos problemomis, pavyzdžiui, verslo galimybių atmetimo arba teritorinių tiekimo suvaržymų mažmeninėms įmonėms atveju. Šiuo atžvilgiu iš Komisijos e. prekybos sektoriaus tyrimo (2017 m. gegužės 10 d.) matyti, kad daugiau kaip 11 proc. mažmenininkų praneša, jog sutartyse jų tiekėjai yra nustatę tarpvalstybinės prekybos apribojimų.

Tam tikros reikšmės gali turėti ir bendros makroekonominės bei mikroekonominės sąlygos. Be to, kliūčių patekti į rinką gali sudaryti geografinės ir infrastruktūros sąlygos, pavyzdžiui, dėl ilgesnės vežimo trukmės ir ilgesnių atstumų arba natūralių patekimo kliūčių.

Tai, kad šios pagrindinės priežastys tiesiogiai neatsiranda dėl viešosios politikos, nereiškia, kad ES negali atlikti tam tikro vaidmens šalinant kai kurias iš jų. Tai aktualu, *inter alia*, kliūčių, kurių pagrindinė priežastis yra privačių subjektų komerciniai sprendimai, atveju, nes jei jie nepagrindžiami objektyviomis priežastimis, gali būti dirbtinai padalyta bendroji rinka. Vienas iš naujausių pavyzdžių, kaip ES sprendžia šiuos klausimus, yra Geografinio blokavimo reglamentas⁶⁹. Kitas pavyzdys – konkurencijos taisyklės. Neseniai Komisija, atlikusi sektoriaus tyrimą, ėmėsi spręsti tam tikrų bendrovių antikonkurencinių susitarimų, kuriais buvo padalyta bendroji rinka, problemą⁷⁰.

Kalbant apie teritorinius tiekimo suvaržymus, Komisija paragino tiekėjus savanoriškai pakeisti savo požiūrį pagal 2018 m. Komunikatą dėl mažmeninės prekybos⁷¹ ir visapusiškai laikytis konkurencijos teisės. Be to, prieš svarstydamą galimus tolesnius veiksmus, Komisija šiuo metu nagrinėja, kiek plačiai ir kuriems gaminiams yra taikomi teritoriniai tiekimo suvaržymai, kokias tų suvaržymų taikymo priežastis gali nurodyti tiekėjai, kaip pasitaikančius teritorinius tiekimo suvaržymus gali paveikti mažmenininkų konkurencija ir koks yra ekonominis poveikis skirtingais tiekimo grandinės lygmenimis bei vartotojams. Remdamasi rezultatais Komisija įvertins tolesnių politikos veiksmų poreikį.

Gerinti studentų kalbų žinias padeda programa „Erasmus“. Gerinti infrastruktūrą ir mažinti geografinių kliūčių valstybėse narėse padeda Europos struktūriniai ir investicijų fondai. Juos papildys

⁶⁹ Šio reglamento tikslas – spręsti pirmiau prie 6 klūties aprašytų situacijų keliamas problemas. Reglamentas (ES) 2018/302 visose ES valstybėse narėse įsigaliojo 2018 m. kovo 22 d. ir yra taikomas nuo 2018 m. gruodžio 3 d.

⁷⁰ Keli pavyzdžiai: keturių buitinės elektronikos įrangos gamintojų („Asus“, „Denon & Marantz“, „Philips“ ir „Pioneer“) praktika – jiems Komisija skyrė baudas už įvairių populiarių buitinės elektronikos gaminių perpardavimo kainų palaikymą, o „Pioneer“ atveju – ir už ES valstybių narių tarpvalstybinės prekybos apribojimus; JAV aprangos bendrovės „Guess“ praktika – jai Komisija skyrė baudą už, be kita ko, tarpvalstybinės prekybos apribojimų nustatymą vartotojams (sutartinis geografinis blokavimas) ir perpardavimo kainų palaikymą; trijų prekių ženklų savininkų bei teisių prekybai gaminiiais licenciarų („Nike“, „Sanrio“ ir „NBC Universal“) praktika – jiems Komisija skyrė baudas už licencijavimo ir platinimo susitarimus, kuriais apribojama tarpvalstybinė ir internetinė prekyba tokiais gaminiais, visų pirma skirtais vaikams, kaip krepšiai, žaislai, mokymosi priemonės ir apranga.

⁷¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „XXI a. tinkamas Europos mažmeninės prekybos sektorius“ (COM(2018) 219 final)

kitos ES programos, visų pirma pagal naująją daugiametę finansinę programą naujai Europos infrastruktūros tinklų priemonei pasiūlyta 42,3 mlrd. EUR.

III. PAGRINDINIAI VEIKSMAI

Šiame komunikate ir šiandien priimtose naujose politikos iniciatyvose išdėstomi prioritetiniai veiksmai, kuriuos turės kartu vykdyti valstybės narės ir Komisija.

Visų pirma Komisija ragina valstybes nares ir Europos Parlamentą:

- greitai priimti visus bendrosios rinkos ir su e. valdžia susijusius daugiametės finansinės programos pasiūlymus, kad būtų finansuojami nauji standartai, IT priemonės (tokios kaip Vidaus rinkos informacinė sistema (IMI)), piliečiams ir verslui skirtos paslaugos (tokios kaip SOLVIT) arba informuotumo didinimo kampanijos, ypač Skaitmeninės Europos programą ir Bendrosios rinkos programą;
- greitai priimti dar nepriimtus pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriais siekiama šalinti pagrindines šiame komunikate nurodytų kliūčių priežastis, visų pirma prioritetinius dar nepriimtus pasiūlymus, nurodytus 2020 m. Komisijos darbo programoje.

Be to, ji ragina valstybes nares:

- vykdyti savo teisinės prievolės ir prisiimti atsakomybę šalinti pagrindines priežastis, kurios priklauso jų kompetencijai, tokias kaip apsunkinantis reglamentavimas ir procedūros, bei užtikrinti, kad jų neigiamas poveikis bendrajai rinkai tiek dabar, tiek ir ateityje neprieštarautų ES teisės nuostatomis ir bet kuriuo atveju būtų ribotas;
- dėti daugiau pastangų, kad būtų laikomasi bendrosios rinkos teisės aktų, mažinant esamas kliūtis ir vengiant sukurti naujų;
- skirti pakankamai išteklių toms administravimo institucijoms, kurios yra labai svarbios įgyvendinant bendrosios rinkos priemones, pavyzdžiui, institucijoms, koordinuojančioms bendruosius skaitmeninius vartus, rinkos priežiūros institucijoms, konkurencijos institucijoms, už vartotojų apsaugą atsakingoms institucijoms ir pagalbos tarnyboms, tokioms kaip kontaktiniai centrai, gaminių kontaktiniai centrai arba SOLVIT centrai;
- užtikrinti vieno langelio principu veikiančių centrų veiksmingumą siekiant teikti pagalbą visų pirma MVĮ – jie turi teikti koordinuotus atsakymus apie taikomas taisykles ir teisės aktus, kurių jos turi laikytis vykdydamos veiklą bendrojoje rinkoje (tarpvalybiniu mastu ir savo šalyje), bei apie ES siūlomas investavimo galimybes ir (arba) programas.

Savo ruožtu Komisija:

- šiandien priima Ilgalaikį geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planą⁷², kuriuo siekiama šalinti kliūtis, apie kurias pranešama šiame komunikate, kurių pagrindinė priežastis yra nepakankamas ES teisės vykdymo užtikrinimas. Šiomis aplinkybėmis bus sukurta iš valstybių narių ir Komisijos atstovų sudaryta Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupė (SMET);
- įvertins, ar reikia tolesnių reglamentavimo veiksmų, kuriais būtų šalinamos kliūtys, kurios priklauso nuo kitų pagrindinių priežasčių ir kurias galima šalinti ES lygmeniu. Komisija praneš apie šios analizės rezultatus kitais metais, kad būtų galima atsižvelgti ir į Ilgalaikio

⁷² COM(2020) 94, 2020 3 10

geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų plano taikymo pirmais metais poveikį;

- toliau bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad būtų šalinamos pagrindinės nacionalinių kliūčių priežastys, taip pat užtikrinant prevenciją, pavyzdžiui, pagal Bendrosios rinkos skaidrumo direktyvą⁷³ ir Proporcingumo patikros direktyvą. Europos semestras yra dar viena svarbi sistema stebint pagrindines šiame komunikate nurodytų kliūčių ir trukdžių priežastis ir jas šalinant;
- stiprins programą REFIT, be kita ko, taikydama principą „kiek plus, tiek minus“, visapusiškai dalyvaujant suinteresuotiesiems subjektams. Ateičiai tinkamo reglamentavimo platforma nagrinės, kaip supaprastinti galiojančius teisės aktus ir kaip užtikrinti, kad jie padėtų spręsti būsimus uždavinius. Siekiama, kad visi būsimi Europos ir nacionalinio lygmens teisės aktai būtų rengiami atsižvelgiant į galutinį naudotoją – nustatant galimas kliūtis ir jas švelninant ankstyvame proceso etape, pavyzdžiui, pasitelkus skaitmenines priemones.

IV. IŠVADA

Šiame komunikate ir prie jo pridedamose ataskaitose Komisija bendrosios rinkos veikimą vertina kitu – naudotojų – požiūriu. Jų vertinimu šiuo metu bendrosios rinkos veikimui ir toliau trukdo pernelyg daug kliūčių. Tai apsunkina verslo ir vartotojų veiklą. Mums reikia politinės valios ir ryžto – kaip 1985 m. – dirbti drauge ir ranka rankon ES ir valstybių narių lygmenimis šalinant likusias kliūtis, visų pirma – pagrindines jų priežastis. Šiandien priimtų iniciatyvų rinkinys – Nauja Europos pramonės strategija, Tvarios ir skaitmeninės Europos MVĮ strategija, komunikatas „Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“ ir šis komunikatas – suteikia pagrindą, kuriuo remdamiesi galime atnaujinti savo partnerystę siekdami, kad Europa galėtų užtikrinti savo piliečiams ir įmonėms augimą, klestėjimą ir stabilumą tiek jų šalyse, tiek visame pasaulyje.

⁷³ 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarka (OL L 241, 2015 9 17, p. 1)